

ليکدانه وه يه کي هه ژارانه

بو

(نالهي جودايي) ي هيمن

زريان سه رچناري

2014

ناٺه‌ي جوڊاڀي

ساقيا! وا باڊه‌وه، وا باڊه‌وه

ساقيا: ٺه‌ي ساقيا.

روو ٺه لاي من ڪه به جامي باڊه‌وه

وا باڊه‌وه: واوڊه.

به جامي باڊه‌وه: به جامي

موشته‌ري ويڪ من ٺه مه‌يخاني ڪه‌من

شه‌رابه‌وه.

زوربه‌يان شاد و به‌ڪه‌يف و بيخه‌من

موشته‌ري: ڪريار.

مه‌ي حه‌رامه بو سه‌هنده و بيخه‌مان

سه‌هنده: ٺاڙاوڊچي.

هه‌لبه‌ت شه‌راب بو

مه‌ستي بي خه‌م بوچي بگرن ٺيخه‌مان؟

هه‌مووڪه‌س حه‌رامه، نه‌ڪ

ٺه‌م شه‌رابه ٺاهه‌ ڊهرمانی خه‌مه

ته‌نھا بو چين و توييڙيڪ.

ٺي حه‌رام بي ٺه‌و ڪه‌سه‌ي ڊهردي ڪه‌مه

ٺه‌م شه‌رابه ٺاهه‌ بو بيڊهردي نييه

ٺي حه‌رام بي ٺه‌و ڪه‌سه‌ي ره‌نگزهردي نييه

چزيليڪ: خوارڊنه‌وه به

بو ڪه‌سيڪه‌ مه‌ي، چزيليڪي پيوه‌ئي

ٺاسته‌م.

بوچي مله‌ور لي‌ره بيني پيوه‌ئي؟

مله‌ور: شه‌لاتي.

ڊهردي ڪاري: ڊهردي سه‌خت؛

بو ڪه‌سيڪه‌ مه‌ي: ڪه ڊهردي ڪاريه

ڊهردي گران.

بيخه‌ميڪ بيخواته‌وه، زورداريه

داخ: خهفته و ناخۆشى كه
وهكو ئاگر دل داخ دهكات.

به‌رزده‌ماخ: لوت به‌رز؛
به‌فیز.

خانه‌خه‌راب: مالویران.

باده: شه‌راب؛ مه‌ی؛
مه‌شروب.

نیش و برک و ژان: هاوواتان.

تیخ: برنده؛ چه‌قو؛ موس؛
گویران.

ئهوک: گه‌روو؛ قورگ.

نیر: داریکه وه‌ک نیلی
جووت.

یه‌خسیر: ئەسیر؛
ده‌ستبه‌سه‌ر.

زگان: عاجز؛ کز و دل
به‌غەم.

بۆ که‌سیکه مه‌ی: دلی پر بی له داخ
بۆچی نیی بخواته‌وه به‌رزده‌ماخ؟!

ئهو که‌سه‌ی بی که‌س نییه و خانه‌خه‌راپ
ده‌ک به ژاری ماری بی باده و شه‌راب!

ئهو که‌سه‌ی نه‌یچیشتوو ده‌ردی ژیان
ئهو که‌سه‌ی نه‌یدیوه نیش و برک و ژان

ئهو که‌سه‌ی نه‌کرا نیشانه‌ی تیری خه‌م
شانی دانه‌خزا له‌بن باری سته‌م

ئهو که‌سه‌ی هه‌ستی به‌ ژۆرداری نه‌کرد
تیخی ژۆرداری برینه‌داری نه‌کرد

ئهو که‌سه‌ی ده‌ستی له‌ ئهوکی به‌ردرا
ئهو که‌سه‌ی دوژمن له‌ مائی ده‌رکرا

ئهو که‌سه‌ی نه‌یینی هاتی دوژمنی
نیری یه‌خسیری له‌ ئەستۆ دارنی

ئهو که‌سه‌ی هینده نه‌بوو زویر و زگار
وا نه‌که‌وته به‌ر چه‌پۆکی پۆزگار

ئەو كەسەى نەى ھارى بەرداشى زەمان
ئەو كەسەى «زىرەى نەگەيىپە ئاسمان»

«لە فۆلكلۆرەو ە وەرگىراو ە.»

ئەو كەسەى دوورىى عەزىزانى نەدى
تير و تانەى بىتتەمىزانى نەدى

عەزىزان: ئازىزان؛
خۆشەويسىتان. بىتتەمىزان:
ناپاك.

تۆزى بەدبەختى ئەسەر شانى نەنىشت
ئىى نەگىرا دەور و پشت و چوارتەنىشت

ئەو كەسەى خواردى و ئەبن سىبەر كەوت
شەو لە بۆ كەيفى ئە مائى دەر كەوت

ئەو كەسەى خواردى و ئەبن سىبەر رما
شەو بە نىازى كەيف ئە مائى خۆى نەما

بۆ دەبى بىت و بكا مەيخانە تەنگ؛!
شۈينى دىكە زۆرە بۆ گالتە و جەفەنگ

جەفەنگ: رابواردن؛
گالتە و گەپ.

ئەو كورەى ھىشتا ئە ژوانى رپى ھەيە
سەيرە، زۆر سەيرە كە ئالوودەى مەيە!

ژوان: يەكتر بينىنى
خۆشەويسىتان. ئالودە:
گىرۆدە.

ئەو كەسەى راوى نەننن ئىرە و ئەوئ
ئەو كورەى ماچى كچانى دەس كەوئ

ئەو كۆرەي دۆي داووتى دەستى دەنى
يىتە ئىرە، چۆنە ھەي دىي ناكەنى؟

ئەو كەسەي «دەستى ئە مەمکان گىر بىي»
ئەو كەسەي «تفلى دلى بو ژير بىي»

ئەو كەسەي پەنجۆتە بكوشى جار و بار
ئەو كەسەي دەستى بگاتە گەردنى يار

ئەو كەسەي رامووسى كۆلمەي تاس و لووس
ئەو كەسەي تىي ھەنەدابی چارەنووس

ئەو كۆرەي كىژىك بەرەو رووي يىكەنى
ئەو كەسەي ھەر سووكە ئاورىكى دەنى

ئەو كەسەي بەژى خوناوہى گەردەنى
كوفرە يەك قەترە شەرابى گەر دەنى

ئەو كەسەي ئاسوودە و خوش رايىوارد
قەت خەمى يەخسىر و كۆيلانى نەخوارد

دۆ: كىژىك كە لە ھەلپەركىدا
دېتە دەستى لاو. داووتى:
دەعوەت؛ ئاھەنگ؛ شايى.

«لە فۆلكۆرەوہ وەرگىراوہ»
«لە فۆلكۆرەوہ وەرگىراوہ»
تفلى دلى بو ژير بىي: ئەوہى
دلى دەيخوازى بەدەستى
بەينىت.

رامووس: ماچ.

گەردەنى: گەردن؛ سىنە و
مەمك. گەر دەنى: ئەگەر
بىدەنى.

يەخسىر: دىل؛ گىراو؛ ھەپس.

دهرک: دهر؛ دهرگا؛ قاپی. یهک له مائی چاورپی بوو بیتهوه
دهرکی نیو مائیکی لی بکریتهوه

خه مروهوینیک گوی بداته رازی نهو
نازه نینیک بی، بکیشی نازی نهو

بگری پهجهی نهرم و نوئی ناسکی
بوئی کرابیته سهرینی، باسکی

هه بیی هیز و گورد و تین و تاو و گور
پوژگاری رهش نه بی، بهختی مکور
مکور: سهخت؛ بهدبهخت.

نهو کهسه جیگای له مه یخانی نییه
نهو کهسه باده و شه رابی بو چییه؟!

ساقیا، وا وهرگه ری، وا وهرگه ری!
روو له لای من که، مه چو بو سهرپه ری

له نگره ری بگره، مه به وا به رزه فر
بینه بو من، بینه بو من، جامی پر

سهرگه شته: سه رگه ردان.

رووت و ره جال: هه ژار و
نه دار. مهی حه لاله بو منی ویرانه مال
بو منی سهرگه شته و رووت و ره جال

بۆ مَنى بايرده ئەي گرده نشين
بۆ مَنى دَل پَر لَه ناسۆر و برين

بۆ مَنى ئاواره و دووره وه تهن
بولبولى بيبهش له گولزار و چه مهن

پهروه ريوى، باشكاوى، دهنگ پراو
بيبژيوى، بهش خوراوى، دهر كراو

پيرى زورھانى، كه نفتى، دهر به دهر
ديده سوورى، دَل مهكۆى دهر د و كه سه ر

داته پيوى، بيبه سيوى بيقه رار
بى كه سى، دهسته شكاوى، كۆله وار

ليوبه بارى، دهرده دارى، رهنجه رو
شاعيرى جوانى په رستى دلبه سو

ساقيا ! بۆ كوئى دهچى، بۆ كوئى دهچى؟
تۆش له بهر ئه و مهورانه ملكه چى؟

بايرده ئه: بى جيگه و لانه.
ناسۆر: دوومه ل؛ برين.

وتهن: وطن؛ نيشتمان.

كه نه فت: زور په ريستان؛
په كه كه وته. ديده سوور: چاو
به گريان. مهكۆ: شوينى
كۆبونه وه. كه سه ن: خه م و
خه فه ت.
په سيو: په نا؛ خه شارگه.

دلبه سو: به ئازار؛ به ژان.

فريوخواردن: هه لفریواندن؛
هه لڅه له تان.

ده گه ن: له گه ل.
که نگی: که ی؟ چ کاتی؟

مهرد و په نند: هاوواتان.

«له فولکلوره وه وهرگیراوه»

وان: نه وان.

توش به په رنگ و بوی نه وان خواردت فريو؟
چاوی توشی هه لفریواند زير و زيو؟

توش ده گوريه وه ده گه ن گه وه هر هونه ر؟
که نگی گه وه هر جوانی کردن به خته وه؟

زير به لایه، بيوه فايه ده و نه مه نند
هر هونه ر نه مره، هونه روه ر مهرد و په نند

«چلگی دهسته مائی دنیا» وهک ده ئین
مائپه رسته په یمانش کینه و بیبه ئین

قه دري جوانی کوا ده زانی مائپه رسته!
جوانپه رسته پیری خاوه ن زهوق و هه ست

نا مه چو، جوانی مه چو، واوه مه چو!
تو فريوی زير و زيوی وان مه خو!

نه وه وه سبازانه جیی متمانه نین
هر ده زانن گول چنن و بهی رنین

وا ودره، دهی وا ودره، نیزیک به لییم
بمدیه مهی، بمدیه مهی تا ده لییم:

«مست مستم ساقیا، دستم بگیر!
تا نیفتادم زیبا دستم بگیر»

جا که سهرخوش بووم به دهنگیکی نهوی
بوّت ده لییم نهو شیعره بهرزوی (مهولهوی)

«بشنو از نی چون حکایت میکند
از جدائیها شکایت میکند»

گویم دهیه نهی دیده مهستی قیت و قوژ!
تا بنالینم وهکوو بلویر به سوژ

نابن قهت نالهی جو دایی بیئه سهر
جا چ نهی بیکا چ پیاوی دهر به دهر

بویه نالهم تیکه لی نهی کردوو
شیوه نیکم پییه نهی نهی کردوو

لییم گهری با دهر برم سوژی دهر وون
لییم گهری با هه نوهرینم نهشکی روون

نیوهی ئەم بهیته، هیی
شاعیریکی فارسه و نیوهی
تری هیی مهولانا
جه لاله ددین مهولهوی
به لخییه . واتا

ساقی مهستم نا ودره دستم گره
تا نهکه وتومه زهوی دستم گره

ئەم بهیته، هیی مهولانا
جه لاله ددینی مهولهوی
به لخییه . « واتا

گوئی نه شمشال گره باست بو دهکا
پاز و نیازی دابران لای تو دهکا

بلویر: شمشال؛ نهی؛
فلووت.

ئەسەن: اثر؛ شوینته وار.

ئەشکا: فرمیسکا؛ ئەسرین؛
ئەسر.

شيوهنى من شيوهنى ئىنسانىيە
بانگى ئازادى و گرووى يەكسانىيە

شيوهنى من شىنى كوردى بى بەشە
ئەو گەلەى حاشا دەكەن ئىي و، ھەشە

با ئە زارم بىتە دەر پشكۆى شىعر
با فراوانتر بىكەم ئاسۆى شىعر

پارچە گۆشتىكە دىنى من، پوو نىيە
نالە نالى من درەنگە، زوو نىيە

دەردى دوورى، دەردى دوورى كوشىتمى
دەردى وشىياری و سەبوورى كوشىتمى

يادى ياران و ولاتىم رۆژ و شەو
ئىي ھەرام كىردم قەرار و خورد و خەو
خورد: خواردن.

خەمپەويىنىك ئىرە من ناكەم بەدى
چۆن پەنا بۆ مەى نەبەم ساقى! ئەدى؟
ئەدى: چۆن؟

نابىنم خاك و ولات و شارى خۆم
نابىنم ناسىياو و دۆست و يارى خۆم

روو له هەر لایهک دهکهم نامۆیه بۆم
نابینم جیژوان و کهونه لانی خۆم
نامۆ: غه ریب؛ غه واره.
کهونه لان: کۆنه مال.

شه و دهکیشم شه و نخوونی و بیخهوی
رۆژ ده چیژم دهر د و داخی بیئهووی

چۆن نه نائی ئه و دلهی پر ههستی من؟!
چۆن له ئه ژنۆ ببنه وه دوو دهستی من؟!
دهستوه ئه ژنۆ بوون: نیشانهیه بۆ
بیئاقه تی.

چۆن نه نائی ئه و دله ئه نگاوته یه؟!
بهرد له بهردی بیته وه دهنگی هه یه
ئه نگاوته: پیکراو؛ تیر لیدراو.

ژانی ناسۆری جوداییم چیشتووه
هه رچی خۆشم ویستووه جیم هیشتووه
ناسۆ: برین.

هه ئبراووم من له یاری نازهنین
دهرکراوم من له خاکی دئشین
هه ئبراووم: جیاکراومه ته وه.

بوومه ئاواره و په ریوهی دوورولات
کهوتمه نیو ورده داوی ریی نه جات

بهکر مه رگه وه: تیکدهری
نیوانی مه م و زین. زی:
دپک؛ دپو.
بهکره شو فاره ئه وهی مووخه ی چنیم
زیی مه م و زینان ولاتی لی ته نیم

یای: وشه ی ریز بو
خوشک؛ داده.

غهنیم: رکابه ر.
نهنگواوم: پیکراوم.

ناره نان: لوره لور؛ گورانی له
سه رخو و به ده م خووه.

به ندهن: چیا؛ کیو؛ که ژ.

«ئه م تاکه، له بهیتی برایمۆک
وه رگیراوه.»

که و تمه نیو چائی دیلی وهک (مه م ئ)
(یایه زین) له کوئییه هاواری که مئ!

کوا (قهره تاژدین) (چه کو) و (عرفو) له کوین؟
بیینه هانام، وهک پلینگی چه نگبه خوین

(لاس) ه شوړیک بووم غهنیمی دوژمنان
نیسته نهنگواوم به تیری چلکنان

وام به ته نیایی له نیو خوینا شه لال
کوانی عیل و کوانی (خانزاد) و (خه زال)؟!

زور له میژه ناره ناری منی نه بیست
هه روه کوو (شه مزین) (شه میله) ی خوش دهویست

وهک (سیامه ند) له چوّل و به ندهنی
جه رگی له ت کردووم په لی داره بهنی

شه تلی جواناوم منی سارده برین
کوا (خه ج) م تا بوم بگیری گهرمه شین؟!

مانگی «کانوونئ به چلوان ده رگرام»
وهک (برایم) له و ولاته راو نرا

کوا (پهريخان) بهند و باوم بو بلی؟!
بو نه سووتیم نه بمه پۆلووی سهر کلی؟!

نه و نه زوزان، من نه نارانی ده ژیم
کی ده لی نه منیش (وه لی دیوانه) نیم؟!

کورده واری، نهی ولاته جوانه کهم!
پۆله کهم! خیزانه کهم! باوانه کهم!

نهی نه وانه ی قهت له بیرم ناچنه وه
نیسته بمبینن نه ری ده مناسنه وه؟

پۆژگار هاریومی وهک نه سپۆنی ورد
هیژ و توانای لی بریوم دهرده کورد
وه رده گیرا.

بوومه که پچار و دهکا گالته به من
نه و رمووزنه ی زندهقی چوو بوو له من
نه فسانه یی.

نه ی ره فیکان، نه ی عه زیزانی ولات!
نه ی برای هاوسه نگه ری جه رگه ی خه بات!

گهر ده نالینم، نه من په کهه وته نیم
تیده کۆشم بو وه سل تا کوو ده ژیم

کۆششى من زۆر به جییه و زۆر رهوا
چونکه قانونی ته بیعهت وایه، وا:

قانونی ته بیعهت: یاسای
سرووشت.

«هر کسی کو دوور ماند از اصل خویش
باز جوید روزگار وصل خویش»

ئهم بهیته هیی مهولانا
جه لاله دینی مهولهوی
بهلخییه . واتا

رینگه ده بپر، کوانی ههنگاوم شاه
راسته بیهیزم، ده کهم ئه ماما مله

هه ره که سی دورخرايه وه له ولاتی خوی
هه ره ده نائینی له بو جیژوانی خوی

هه ره ده پیوم کیو و شاخ و چۆل و دهشت
دیم به رهو کوستان به رهو باخی به ههشت

مله: ته کان؛ هه ول.

دیم به رهو زیخ و چهو و کانیاوی خۆم
چۆن له وانه وهرده گیپر چاوی خۆم

به نهنه: چیا؛ کیو؛ شاخ.
زورک: ته پۆلکه. ته لان:

دیم به رهو ئه و دار و بهرد و به نهنه
دیم به رهو ئه و باخ و میرگ و چیمه نه

به نهنه. که نهنه: ته پۆلکه.
له نهنه: به رزای زهوی. بزۆین:
زه مهن؛ زهوی پر له گیا و
له وه پر.

دیم به رهو زورک و ته لان و که نهنه و له نهنه
دیم به رهو بزۆین و زه نویر و زه مهنه

پاناوک: گۆمی ئاو له
ده شتدا. زه نهنه: درزی زل
له زه ویدا.

دیم به رهو پاناوک و هه وراز و نشیو
دیم به رهو ئه شکهوت و زه نهنه و په سیو

چلووره: میچهک. شیخال:

باریکه به فری سههؤل
به ستوی که دره ننگ

دهیکاته وه. رهشبه لهک: په له
په له ی به فر.

چوم: چه هه لدير: تاڅگه.
به ند: به نداو.

هوبه: جيگه ی کومه له
چادری پیکه وه.

زید: شوینی له دایک بون.

جوان و چه له ننگ: هاوواتان.

دیم به رهو به فر و چلووره و به سته لهک
دیم به رهو شیخال و ریچکه و رهشبه لهک

دیم به رهو لیر و چر و به ستین و چوم
دیم به رهو هه لدير و گیژ و به ند و گوم

دیم به رهو هوبه و هه واری باسه فا
دیم به رهو لادی، به رهو کانگه ی وه فا

دیم بیینم نیشتمان و زیده کهم
دیم بیینم خزم و کاک و دیده کهم

دیم و ده گرم بازی بیری شوخ و شه ننگ
دیم و ده گرم دهستی دوی جوان و چه له ننگ

دیم گراوی خوم له باووش و ده گرم
دیم نه هیلم به ره له ست و به رگرم

دیم و هه لدمژم شنه ی کوستانانی کورد
دیم و ده چه شه ورنی بیستانانی کورد

دیم و ده شکینم لهوی جامی شه راب
ماچی شیرین نایه لی تامی شه راب

تامی شه راب: تالی شه راب.

دیم و ناترسم له پهرژینی به (زی)
هەر پهری سهركهوت و ديوهزمه بهزی

تا بمینی نووری چاو و هیزی پیم
دیم و دیم و دیم و دیم و دیم

دیم ههتا هه مبی برست و بیر و هوش
گهر گلاشم، كوردهواری و ئیوه خوش

زی: دروو؛ درک. پهری:
فریشته؛ مه لائیکهت.
دیوهزمه: دیوی نهفسانهیی.

برست: هیز و توانا و وزه.
گلان: بهسه ر پودا كهوتن.